

אל כלי, או להעבירו ממקום למקום, (4) שכרו (5) אסור בהנאה לכל העולם. (6)

ופסק הרמב"ם כדעת הבבלי, ולכן אם לא קיבל שכר בפועל אין למשכנו מנכסיו.

6. הריטב"א הוכיח מהגמרא לקמן (סב' ב', "ההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינם, יהבו ליה חיטי באגרא, אתא לקמיה דרב חסדא, אמר ליה, זיל קלינהו וקברינהו") ששכר יין נסך אסור לכל העולם, ולא רק לפועל. וכן הוכיחו התוספות והר"ן, מלשון המשנה "שכרו אסור", משמע שאסור לכל העולם. וכן דעת הרמב"ם.

ברם, יש אומרים, (אורחות חיים, סימן כג') הלכות יין נסך ריש אות לב', והביאו הבית יוסף יו"ד ריש סי' קל"ג), כיון שאיסור זה אינו אלא קנס, אינו אסור אלא לפועל עצמו, אבל לאחרים, שרי. ולכן, בדיעבד טוב שיטול את השכר ויתננו לעניים, משיניחנו לגוי.

ונראה, שיסוד המחלוקת תלוי בנדון שהובא בהערה הקודמת. לדעת הרמב"ם, גדר הקנס הוא, שכשם שישן נסך תופס את דמיו, הוא הדין שתופס את שכרו. ואם כן, כשם שדמיו אסורים בהנאה לכל העולם, אף שכרו אסור בהנאה לכל העולם.

אך לדעת האורחות חיים, קנסו את הפועל משום שהתעסק בעבירה, ואם כן, אין מקום לקנוס כי אם את הפועל עצמו, אבל לאחרים שרי.

והנה, לשיטת האורחות חיים לכאורה יקשה מהגמרא שהביא הריטב"א לעיל, "ההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינם, יהבו ליה חיטי באגרא, אתא לקמיה דרב חסדא, אמר ליה, זיל קלינהו וקברינהו", ומבואר שהשכר אסור לכל העולם, דאי לאו הכי, מדוע שרף את החיטים שקיבל בעד היין ולא נתנם לעניים?

ובהגהות חשק שלמה (לקמן סב' ב') תרץ, שם מדובר כשהיה שכרו מרובה, ובמקרה ששכרו מרובה אף לדעת האורחות חיים קנסוהו

הגמרא הסתפקה, מה הדין אם שכרו לעבוד ב"סתם יינם", והסיקה, שגם במקרה זה שכרו אסור.

ברם, כל זה דוקא בזמן חז"ל, שדרך הגויים היה לנסך יין לאליליהם, אבל בזמן הזה שאין דרך האומות לנסך יין לע"ז, אין היין אסור אלא בשתיה, ומותר בהנאה, ושכרו גם כן מותר. (רמ"א יו"ד קלג' א'. ועיין שם בט"ז בשם מהר"ם פדוואה).

4. רש"י. ומבאר החתם סופר, שאם היה שוכרו כדי לעשות מלאכה בגוף היין, הגורמת להשבחתו, היה שכרו אסור מדינא, ולא רק מגזירת חכמים. כיון ש"אומן קונה בשבח כלי", והרי הוא כאילו מכר לו את היין. והדמים שקיבל הם דמי יין נסך, ואסורים.

5. דעת רוב הפוסקים, (הרשב"א בתורת הבית, והביאוהו להלכה הטור והשלחן ערוך יו"ד קל"ג), שגם אם עשה עמו בחנם, בשכר טובת הנאה, ממשכנים אותו מנכסיו כנגד שכרו. ומקור דבריהם מהירושלמי.

ברם הרמב"ם (פרק יג' מהלכות מאכלות אסורות, הל' טו'), לא הביא דין זה, ומשמע, שאין ממשכנים מנכסיו כנגד שכרו.

ומבאר האור שמח, לדעת הרמב"ם, הבבלי בסוגיתנו חולק על הירושלמי, וסובר, שגדר הקנס הוא שכשם שישן נסך אוסר את דמיו, כך גם אוסר את שכרו. ואם כן, ודאי לא שייך לאסור כי אם במקום שקיבל שכר בפועל. ואין מקום למשכנו כנגד שכרו.

אך הירושלמי סבר, שקנסו את הפועל משום שהתעסק בעבירה. ולכן אם לא קיבל שכר בפועל, הרי עונו גדול עוד יותר, ולכן סבר הירושלמי שיש למשכנו מנכסיו כנגד השכר שהיה יכול להרויח בעבודה זו.